

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการแพทย์ไทย/การนวดแผนไทย

รวบรวมโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด

การแพทย์ไทย/การนวดแผนไทย ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การนวดแผนไทย นางทิพย์ กอทรายกลาง ม. 1 บ้านลำโรง ตำบลจันอัด

การแพทย์ไทย/การนวดแผนไทย ตำบลจันออต อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การนวดแผนไทย นางจันทร์คำ สมจักร ม.3 บ้านเหล่า ตำบลจันออต

ด้านการแพทย์ไทย/การนวดแผนไทย

๑. การนวดแผนไทย

การนวดแผนไทย ในเขตตำบลจันอัด มีหลายแห่ง หลายบุคคล จะยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

๑.๑. นางทิพย์ กอทรายกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 86/1 หมู่ที่ ๑ บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นางทิพย์ กอทรายกลาง ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมนวดแผนไทย กับ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับจังหวัดนครราชสีมา ได้รับประกาศนียบัตร ณ วันที่ 11 ตุลาคม 2550 เมื่อผ่านการฝึกอบรม จึงได้กลับมาจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์การนวดแผนไทย ที่บ้านเลขที่ 86/1 บ้านสำโรง หมู่ที่ ๑

สถานที่ตั้งการนวดแผนไทยนี้ หากมีผู้สนใจที่จะรับบริการ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 86/1 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

กรณีมีผู้สนใจจะศึกษา สามารถไปศึกษาดูงาน เรียนรู้วิธีการนวด ได้ที่ นางทิพย์ กอทรายกลาง ยินดีให้ข้อมูล การนวดแผนไทย แก่ผู้สนใจทุกคน

การนวดแผนไทย ของนางทิพย์ กอทรายกลาง

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 86/1 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 3 กิโลเมตร เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

๒. การนัดแผนไทย

๑.๒. นางสมพร ตอนจ่อหอ ตั้งอยู่เลขที่ 10 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นางสมพร ตอนจ่อหอ ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมนัดแผนไทย กับ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 150 ชั่วโมง โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัดเป็นผู้ส่งเข้าร่วมการฝึกอบรม

จากนั้น นางสมพร ตอนจ่อหอ ได้นำความรู้ที่ได้รับมาใช้และปฏิบัติการนัดแผนไทย ที่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด

สถานที่ตั้งการนัดแผนไทยนี้ หากมีผู้สนใจที่จะรับบริการ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

กรณีมีผู้สนใจจะศึกษา สามารถไปศึกษาดูงาน เรียนรู้วิธีการนัด ได้ที่ นางสมพร ตอนจ่อหอ ยินดีให้ข้อมูล การนัดแผนไทย แก่ผู้สนใจทุกคน

การนัดแผนไทย ของนางสมพร ตอนจ่อหอ

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง
จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 2 กิโลเมตร
เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

๓. การนัดแผนไทย

๑.3. นางจันทร์คำ สมจักร ตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า ตำบลจันออต อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา นางจันทร์คำ สมจักร ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมนัดแผนไทย กับ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 150 ชั่วโมง โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลจันออตเป็นผู้ส่งเข้าร่วมการฝึกอบรม

จากนั้น นางจันทร์คำ สมจักร ได้นำความรู้ที่ได้รับมาใช้และปฏิบัติการนัดแผนไทย ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า

สถานที่ตั้งการนัดแผนไทยนี้ หากมีผู้สนใจที่จะรับบริการ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า ตำบลจันออต อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

กรณีมีผู้สนใจจะศึกษา สามารถไปศึกษาดูงาน เรียนรู้วิธีการนัด ได้ที่ จันทร์คำ สมจักร ยินดีให้ข้อมูลการนัดแผนไทย แก่ผู้สนใจทุกคน

การนัดแผนไทย ของนางจันทร์คำ สมจักร

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า ตำบลจันออต อำเภอนोनสูง
จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันออต ประมาณ 2 กิโลเมตร
เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รวบรวมโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กก เป็นไม้ล้มลุกในวงศ์ Cyperaceae ขึ้นในที่ชุ่มแฉะ มีหัวเหมือนข่าแต่เล็กกว่าและแตกแขนงเป็นต้น คำเรียกพื้นเมืองมักเรียกตามลักษณะลำต้นว่า กกเหลี่ยม กกกลม ชนิดลำต้นกลม นิยมใช้ในการทอเสื่อ เพราะผิวจะเหนียวและอ่อนนุ่ม เมื่อทำเป็นเสื่อแล้วจะนิ่มวอลน่าใช้ หากชำตูดก็จะเป็นมันนาตุ ส่วนกกเหลี่ยมลำต้นมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยม ผิวของกกชนิดนี้จะแข็งกรอบและไม่เหนียว ไม่นิยมนำมาใช้ทำเสื่อเพราะไม่ทน

การทอเสื่อกก ก็เป็นเช่นเดียวกับการสร้างสรรค์สิ่งอื่นๆ ด้วยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่มีพืชชนิดนี้ขึ้นอยู่ ซึ่งสามารถพบเห็นได้ทั่วไปทุกภูมิภาค จนยากที่จะระบุได้ว่าเสื่อผืนแรกของโลกถูกทอขึ้นเมื่อไร หรือชนชาติไหนเป็นชาติแรกที่ทอเสื่อขึ้นใช้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการทอเสื่อกกได้กลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย และได้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบแปรรูป ให้มีลักษณะต่างๆ และใช้นอกเหนือไปจากการปูนั่งหรือนอน เช่นในอดีตที่ผ่านมา

การทอเสื่อกก เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่นำเอาต้นกกมาแปรสภาพให้เป็นเส้น ย้อมสี แล้วสานทอให้เป็นแผ่นผืน เพื่อนำมาใช้ปูลาดรองนั่งหรือนอน หรือทำตุ๊กตารูปต่างๆ ตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ

เสื่อกก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะต้นกกเป็นพืชธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ทั่วทุกภูมิภาค และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำต้นกกมาแปรสภาพก็มีลักษณะคล้ายกัน หรือได้อิทธิพลทางความคิดจากกันและกัน ทำให้เสื่อกกถูกจัดได้ว่าเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างหนึ่ง ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีต

ที่ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา คือภูมิภาคหนึ่งที่มีการสืบสานภูมิปัญญาทางการทอเสื่อกกนี้มายาวนาน จนปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อื่นเข้ามาทดแทนการใช้เสื่อกกมากมายให้เลิก นับตั้งแต่เสื่อน้ำมัน พรม กระเบื้องปูพื้น และอื่นๆ ทำให้กระแสความนิยม ในการใช้เสื่อกก ลดลง และคนรุ่นใหม่ก็สนใจในภูมิรู้อด้านนี้น้อย

การศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนนี้ ก็เพื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาของท้องถิ่น และปัญหาที่เสี่ยงต่อการสูญสิ้นของภูมิปัญญานี้ ว่ามีมากหรือน้อย และด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบใด เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์หรือแก้ไข สำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

การทอเสื่อกก ของชาวบ้านที่ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินสืบเนื่องกันมาในระบบครอบครัว นับตั้งแต่บรรพชนจนถึงปัจจุบัน เกือบทุกครัวเรือนที่ลูกหลานต่างซึ่มซับริ้ภูมิปัญญาด้านการทอเสื่อนี้เข้าไว้ในตัว

แม้ปัจจุบันกระแสความนิยมในการใช้เสื่อกกจะลดลง ค่านิยมในการทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมของคนรุ่นใหม่มีมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลิตภัณฑ์เสื่อกกของชุมชน ตำบลจันอัด ก็ยังมีการทำออกมาอย่างไม่ขาดสาย เพราะคนหนุ่มคนสาวถึงแม้จะอยู่ที่โรงงาน แต่คนแก่คนเฒ่าที่เฝ้าบ้านรอการเก็บเกี่ยวผลิตผลด้านการเกษตร ต่างไม่ปล่อยให้เวลาว่างให้ผ่านไปโดยสูญเปล่า การทอเสื่อกกของชุมชน จึงยังคงอยู่ได้เสมอมาจนถึงวันนี้

การทอเสื่อ เป็นไปเพื่อการใช้สอยในครัวเรือน โดยท้องถิ่นใดมีต้นกกก็ทอเสื่อกก ท้องถิ่นใดมีต้นกระจูดก็ทอเสื่อกระจูด เสื่อในอดีตเป็นของใช้ที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับปูนั่งหรือนอน จนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า บ้านใดไม่มีเสื่อใช้ ถือว่า พ่อ แม่ ลูก เกียจคร้านไม่มีฝีมือ หนุ่มสาวที่แต่งงานตั้งครอบครัวใหม่หรือขึ้นเรือนใหม่ จะต้องเตรียมที่นอน หมอน มุ้ง ส่วนเสื่อฝ่ายหญิงจะจัดเตรียมทอสะสมไว้เป็นของขึ้นเรือน นอกจากนี้ยังทอเพื่อถวายเป็นไทยทานให้กับวัด เพื่อบำรุงศาสนาในฤดูเทศกาลต่างๆ และยังนำเสื่อที่ทอไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกับหมู่บ้านใกล้เคียงอีกด้วย

ชาวตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ก็มีค่านิยมทางวัฒนธรรมดังเช่นที่กล่าวมา ดังนั้นภูมิปัญญาด้านการทอเสื่อกกจึงเสมือนภูมิรู้พื้นบ้านที่แต่ละครัวเรือนต้องปลูกฝังให้ลูกหลานมีความรู้ มิให้ได้ชื่อว่าเกียจคร้าน มิต้องเสียทรัพย์สินเงินทองไปซื้อหา และมีให้เวลาว่างสูญไปโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งนอกจากจะทอไว้เพื่อใช้เองในครัวเรือนแล้วยังสามารถทอเป็นอาชีพสร้างรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

ปัจจุบันขณะที่แนวโน้มภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ กำลังจะสูญหายไป แต่การทอเสื่อที่ตำบลจันอัดกลับเกาะกลุ่มเป็นชุมชนเข้มแข็ง ยินหยัดพัฒนาภูมิปัญญาด้านกระแสด้านใหม่ของสังคมอย่างเหนียวแน่น การศึกษาข้อมูลของชุมชนนี้ก็เพื่อศึกษาปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องว่า เป็นเพราะเหตุผลใดที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้จึงยังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนมาตลอด

การทอเสื่อกกของชาว ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีการทำสืบทอดกันมายาวนานนับตั้งแต่แรกเริ่มตั้งหมู่บ้าน และถ่ายทอดอารยธรรมทางปัญญาสืบต่อๆ กันมาทางระบบครอบครัว จากรุ่นสู่รุ่นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

เนื่องจากความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อกก เป็นพื้นฐานความรู้ที่เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ที่ทำเพื่อไว้ใช้และทำเหลือจากใช้ไว้ขายเป็นรายได้เสริม เด็กๆ ได้ซึมซับรับรู้กรรมวิธีและขั้นตอนการทำ การทอนี้ มาตลอด เมื่อโตพอก็จะได้รับการฝึกฝนจนเป็นทักษะและความชำนาญ และกลายเป็นที่ยอมรับ กลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ไปในที่สุด แม้ปัจจุบันจะมีกระแสค่านิยมในอาชีพตามโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาเป็นทางเลือก ก็ยังมีคนรุ่นใหม่ไม่น้อยที่พึงพอใจจะอยู่สืบสานงานอาชีพด้าน เกษตรกรรม และการทอเสื่อกกจากบรรพชนอยู่กับบ้าน อีกทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ก็ไม่เคยปล่อยเวลาว่างให้ สูญไปโดยเปล่าประโยชน์ ด้วยอุปกรณ์และเครื่องมือล้วนอยู่ใกล้ตัว เพียงหยิบฉวยเส้นกกขึ้นสอดใส่ ไม่ซ้าก็ได้เสื่อผืนงามที่ทำรายได้ที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง

และผลพวงแห่งแนวนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน เน้นส่งเสริมให้สร้าง รายได้เป็นธุรกิจชุมชน จนถึงขั้นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้การทอเสื่อกกของชาวชุมชนแบบ ดั้งเดิม ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น จนเป็นที่ต้องการของตลาดมาก ขึ้น ถึงแม้ค่านิยมในการใช้เสื่อกกในปัจจุบันจะลดลง แต่การทำนากก การทอเสื่อกกก็ยังสร้างรายได้ เป็นอาชีพเสริมแก่ชาวชุมชนได้ไม่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของผู้ประกอบการเป็นกลุ่ม แม่บ้านทอเสื่อ สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนทั้งทางด้านการผลิตและทางด้านการตลาด

ส่วนในด้านการอนุรักษ์และถ่ายทอด ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวนโยบายของรัฐบาล ทำให้ ชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีการเชิญให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรสอน ความรู้แก่นักเรียนในชุมชนและผู้สนใจทั่วไป จนกระทั่งบางโรงเรียนสร้างเป็นหลักสูตรการเรียนรู้อัน การทอเสื่อให้นักเรียนดังที่พบเห็นได้ทั่วไปตามแหล่งข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการทอเสื่อ ซึ่งขั้นตอน หรือวิธีการที่สำคัญๆ มีดังนี้

๑. การปลูกกกหรือทำนากก นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างวัสดุในการทอเสื่อ โดยเตรียมที่ดินด้วยการไถ แล้วปักดำหัวกกลงในนาเหมือนการดำนาข้าว จากนั้นมีการบำรุงรักษาถอนหญ้า ใส่ปุ๋ย ปลูกแซม ด้วยเวลา ๓-๔ เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้

๒. การตัดกก จะใช้มีดเล็กตัดเกือบถึงโคนต้นกก แล้วนำมากองเรียงเพื่อคัดแยกขนาด ตั้งแต่ความยาว ๙ คืบ ๘ คืบ เรื่อยลงมาจนถึง ๔ คืบ จากนั้นนำแต่ละกองที่มีขนาดเท่ากันมัดเก็บไว้ด้วยกัน ตัดดอกทิ้งเพื่อทำการกรีดเป็นเส้น

๓. การกรีดจะใช้มีดปลายแหลมที่ทำมาจากใบเลื่อย กรีดแบ่งครึ่งกกแต่ละเส้นถ้าเป็นต้นเล็ก ถ้าเป็นต้นใหญ่ก็กรีดเหมือนกัน แต่จะมีส่วนที่กรีดทิ้ง เพื่อให้แห้งง่าย

๔ หลังจากได้เส้นกกแล้ว ก็นำไปตาก โดยแผ่วางเรียงเป็นแนวยาว วันแรกจะตากเต็มวัน จากนั้นนำมามัดเป็นมัดเล็กๆ แล้วตากอีกราว ๒ วัน ให้เส้นกknั้นแห้ง

๕. การย้อมสี นำกกที่ตากแห้งแล้วมาแช่น้ำราว ๑๐ ชั่วโมง เพื่อให้เส้นกknิ่ม จากนั้นต้มน้ำให้เดือด ใส่สีย้อม แล้วนำเส้นกkที่มัดเป็นกำแช่ลงไปใต้น้ำสีที่กำลังเดือดทิ้งไว้ ๑๐-๑๕ นาที จึงนำไปแช่น้ำ แล้วนำขึ้นตากในที่ร่มมีลมพัดผ่าน ๓-๔ วัน เมื่อเส้นกkสีแห้ง ก็สามารถนำไปใช้ในการทอได้

๖. การทอจะร้อยเส้นเอ็นกับฟืมเป็นเส้นยืนตามขนาดของคืบที่กำหนด แล้วใช้เส้นกkใส่กระสวยทอเรียงเป็นเส้นนอนคล้ายการทอผ้า การใส่ลายสีในการทอนิยมใส่ตอนแรก และตอนสุดท้ายของการทอ เมื่อจะเต็มผืน

๗ เมื่อทอได้เต็มผืนก็มีดริมเสื่อ ตัดเสื่อออกจากที่ และดริมอีกครั้งพร้อมแต่งเสื่อให้มีความเรียบร้อยสวยงาม

ส่วนราคาในการขาย ถ้าเป็นเสื่อธรรมดา ๕ คืบ ผืนละ ๘๐ บาท, ๖ คืบ ผืนละ ๑๐๐ บาท, ๗ คืบ ผืนละ ๑๒๐ บาท, ๘ คืบ ผืนละ ๑๕๐ บาท และ ๙ คืบ ผืนละ ๑๘๐ บาท ถ้าเป็นเสื่อสีจะทำตั้งแต่ ๗ คืบ ในราคาผืนละ ๒๕๐ บาท, ๘ คืบ ผืนละ ๓๐๐ บาท และ ๙ คืบ ผืนละ ๓๕๐ บาท

ส่วนการทอเสื่อกกของชาวบ้านภูมิปัญญาชาวบ้านของท้องถิ่นนี้ ที่มีการทำและสืบทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อมาอย่างสืบเนื่องยาวนาน จนการทอเสื่อกกกลายเป็นวิถีชีวิตในยามว่างจากงานเกษตรกรรม เพื่อทำขึ้นใช้เองในครัวเรือน และซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นรายได้เสริม ยิ่งได้รับการส่งเสริมพัฒนาจากหน่วยงานของรัฐ ก็สามารถพัฒนาคุณภาพของวัตถุดิบ และฝีมือการทอ จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำรายได้ให้แก่กลุ่มแม่บ้านที่รวมตัวขึ้นเพื่อประกอบการทอเสื่อตามแนวนโยบายธุรกิจชุมชน จนมีความเข้มแข็ง และอยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสความผันแปรของวัฒนธรรม และค่านิยมในการใช้สอย

ส่วนมูลเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้ภูมิปัญญาการทอเสื่อกกยังคงดำเนินอยู่ได้ในชุมชนแห่งนี้ อาจจำแนกแยกแยะออกได้ว่า

๑. การทอเสื่อของชาวตำบลจันอัดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ดำเนินสืบทอดกันมาเป็นปกติวิสัย คือเมื่อมีเวลาว่างก็ทอเพื่อใช้หรือขายเป็นรายได้เสริม แม้บางช่วงเวลาและโอกาส อาจทำรายได้มากกว่าอาชีพหลัก แต่ก็ไม่ทำให้วิถีชีวิตของผู้ประกอบการเปลี่ยนไปตามกระแสธุรกิจ หรือกระแสค่านิยมในเรื่องหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือการท่องเที่ยว ชาวบ้านก็ยังมีชีวิตตามปกติเหมือนเดิม ยังอนุรักษ์และสืบทอดเหมือนที่ผ่านมา

๒. แม้คนรุ่นใหม่ของชุมชนจะมีค่านิยมในการประกอบอาชีพเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคม คือเข้าสู่โรงงาน แต่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ยังคงเป็นเกษตรกรที่ทำนา เลี้ยงสัตว์ เมื่อมีเวลา

ว่างก็ทอเสื่อตามปกติ ปัญหาขาดผู้สืบทอดภูมิใช้ปัญหา เพราะลูกหลานกลุ่มผู้ประกอบการเหล่านี้ ล้วนซึมซับรับรู้การทอเสื่ออยู่เต็มตัวตั้งแต่เล็ก ซึ่งเมื่อไรที่โรงงานปิดตัวลงหรือคนรุ่นใหม่มีอายุมากขึ้น และเพื่อชีวิตโรงงาน ก็สามารถหันกลับมาจับงานเกษตรกรรม และใช้เวลาว่างทอเสื่อได้ทุกเวลา

๓. ด้านเยาวชนในชุมชน ภูมิปัญญานี้ได้ถูกปลูกฝังด้วยระบบของการศึกษาที่กลุ่มแม่บ้านออกไปเป็นวิทยากรสอนแก่นักเรียนและผู้สนใจ นอกเหนือจากการปลูกฝัง ความรู้ทางระบบครอบครัวอีกทางหนึ่ง

๔. ปัจจุบันการทำนากก เพื่อขายต้นกกสดหรือเส้นกกแห้งให้เป็นวัตถุดิบแก่ผู้ทอ นับเป็นการช่วยย่นระยะเวลาของผู้ประกอบการ ไม่ต้องมาเสียเวลาทำนากก สามารถซื้อเส้นกกไปใช้ขายได้เลย ทำให้การทอเสื่อยังคงดำรงอยู่ได้อีกรูปแบบหนึ่งแต่อาจก่อปัญหาในภูมิปัญญาการทำนากกในวันข้างหน้า แก่คนรุ่นใหม่ได้

๕. เส้นทางของการทอเสื่อนอกจากทำเป็นแผ่นผืนไว้ใช้สอยแล้ว ยังมีอีกในการประยุกต์ผืนเสื่อแปรเป็นรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น กระเป๋า ของจดหมาย จานรอง รองเท้า ฯลฯ ซึ่งผู้ประกอบการในชุมชนนี้ยังก้าวมาไม่ถึง จึงนับว่ายังมีช่วงเวลาของการสืบสานภูมิปัญญาในการทออีกระยะหนึ่ง กว่า จะถึงจุดเปลี่ยนของภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ธุรกิจชุมชนและการตลาด

๖. トラバトที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นเรื่องของวิถีชีวิตในชุมชน トラバトนั้นภูมิปัญญาอยู่ได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน แต่ถ้าトラバトภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกผลักดันให้เป็นจุดนำวิถีชีวิตเพื่อหวังผลในเชิงธุรกิจและผลประโยชน์แล้ว อันตรายของภูมิปัญญาคือการถูกตีค่าเป็นเรื่องของวัตถุ มิใช่มีผลต่อจิตใจที่ความเสื่อมสลายก็จะเร่งวันให้ผืนแปรไปตามกระแสทันที

ดังนั้น เราควรฟื้นฟู ส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่มีคุณค่าเหล่านี้ต่อไป

ผู้มีความรู้ ความสามารถด้านการทอเสื่อกก

นางดวน พรหมมี ตั้งอยู่เลขที่ 58 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา นางดวน พรหมมี ได้ฝึกหัดการทอเสื่อ จากมารดา และญาติๆ และได้ทำการทอเสื่อนี้ เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การทอเสื่อเป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพราะงานการทอเสื่อต้องใช้สมาธิสูง ใช้ความอดทน ในการทอ เริ่มตั้งแต่การหาต้นกกที่มีขนาดพอดีเหมาะสม สวย ลำต้นกกที่ดีควรตรง ไม่อ่อนไป แกไป ไม่แห้งไป เพราะจะต้องมีการนำมาจักต้นกก การต้มข้อมลีส ฯลฯ

การทอเสื่อกกใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ต้นกกมีในหมู่บ้านไม่ต้องซื้อหา แต่หากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อต้นกกจำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการทอเสื่อกก นางดวน พรหมมี ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่ บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

นางดวน พรหมมี ได้สละเวลามาสอนเด็กนักเรียน เมื่อมีการร้องขอจากหน่วยงานด้านการศึกษา เป็นประจำ สามารถถ่ายทอดวิชาการทอเสื่อได้อย่างดีในทุกขั้นตอน

การทอเสื่อกก ของนางดวน พรหมมี

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 3 กิโลเมตร เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านภาษาและวรรณกรรม

รวบรวมโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด

คำนำ

ศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงโคราช เป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงาน เพื่อความสนุกสนาน เช่น ในงานลงแขก ไถนา หรือเกี่ยวข้าว หรือพบปะพูดคุยกันในวงสุราชาวบ้านที่ว่าเพลงได้ จะว่าเพลงโต้ตอบกันเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ต้องสร้างเวทีหรือ " โรงเพลง " และไม่มี การแต่งกายแบบหมอลำอาชีพ

เนื้อหาของเพลงโคราชมียุทธศาสตร์ ทั้งคำสั่งสอน คำตำหนิ กระทบกระเทียบเปรียบเปรย และกล่าว เป็นนัยถึงเรื่องเพศ เป็นการ ใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ และการใช้คำตรงๆ จนคนที่ไม่ชิน กับเพลงปฏิพากย์พื้นบ้าน ฟังไม่ได้ เพราะเห็นว่า หยาบโลนจนเกินไป ถ้าผู้ฟังเพลงชอบใจ จะให้ฮิ้วแทนการปรบมือ

เพลงโคราชที่เล่นเป็นอาชีพ มีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคาที่กำหนด เพลงประเภทนี้จะเล่นในงานฉลองหรือสมโภชต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวชนาค ทอดกฐินงานประจำปี หรือเล่นแก้บน ผู้ประกอบอาชีพ เพลงโคราชนี้เรียกว่า " หมอลำเพลง " การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอลำเพลงและมีการ ยกครูเป็นต้น

สมัยก่อนนั้น เพลงโคราชเป็นที่นิยมมาก เพราะการแสดงมหรสพ ที่เป็นหัวใจของงานฉลอง สมโภชใด ๆ ก็ตาม มีเพลงโคราชเพียงอย่างเดียว คนฟังเพลงก็มีเวลามาก ฟังกันตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งเช้า เมื่อหมอลำ เพลงเล่นเพลงลา คือลาผู้ฟังลาเจ้าภาพ และเพื่อนหมอลำด้วยกัน จะมีปีพาทย์ ซ้อง กลอง บรรเลงรับ หมอลำ เพลง จะรำตามกัน ไปยังบ้านเจ้าภาพ เจ้าภาพก็นำเงินค่าหมอลำมาให้ พร้อมทั้งเลี้ยงข้าวปลา อาหาร และห่อข้าว ของกินต่าง ๆ ให้เป็นเสบียง ในการเดินทางกลับ คนฟังจะอยู่ร่วมฟังงาน จนเสร็จสิ้นกระบวนการ จึงทยอยกลับ เช่นกัน

การนำศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงโคราช มารวบรวมและถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังได้ ศึกษา นับเป็นเรื่องที่เหมาะสมและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และควรมีการสนับสนุน เผยแพร่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะในท้องถิ่น เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในชาติ กำเนิดและวิถีชีวิตดั้งเดิม ของตน และอนุรักษ์ สืบสานต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด

การถ่ายทอดศิลปะด้านภาษาและวรรณกรรม

“เพลงโคราช”

ของชาวตำบลจันอัด อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการถ่ายทอดการแสดงด้านศิลปะพื้นบ้าน อย่าง เพลงโคราช อย่างสม่ำเสมอ โดยจัดให้ผู้สูงอายุ ได้แสดงการศิลปะของเพลงโคราช เป็นประจำทุกปี ในงานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ช่วงวันสงกรานต์ ซึ่งผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านศิลปะการแสดงเพลงโคราช ได้อสาถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมรุ่นและลูกหลานชาวตำบลจันอัดได้ชื่นชมการแสดงดังกล่าวเป็นประจำ

การแสดงเพลงโคราช นั้นนอกจากความรู้ความสามารถในการแสดงแล้ว ยังต้องมีทักษะพิเศษในด้านของความรู้ ความจำ สมองต้องเร็ว การคิดกลอนร้อง ณ ขณะที่เล่น หรือทำการแสดง หรือที่เรียกกันว่า “ต้นสด” นั้นเอง เพราะการแสดงเพลงโคราชในแต่ละครั้ง เนื้อเรื่องของการแสดงนั้น จะไม่ซ้ำกัน โดยจะทำการแสดงตามสภาพแวดล้อม บริบทของแต่ละพื้นที่ ฉะนั้นเนื้อหา การแสดง คำร้องต่างๆเหล่านี้จะไม่มีการตายตัว การซ้ำ หรือจะมีการลอกเลียนแบบกันได้ยากนั่นเอง เพราะแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป ผู้แสดงจึงเป็นผู้ที่ค่อนข้างมีความสามารถพิเศษในการคิด การร้องสดๆ

การแสดงเพลงโคราช ยังคงมีอยู่ในทุกพื้นที่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ทุกอำเภอ ทุกตำบล ยังคงมีผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอดการแสดงเพลงโคราชได้ ดังนั้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงเพลงโคราชจึงเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์และสืบสานไว้ ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและ

ประวัติของเพลงโคราช

🌸ประวัติ ของเพลงโคราชนั้นมีการเล่าขานกันมาว่า มีนายพรานคนหนึ่งชื่อ เพชรน้อย ออกไปล่าสัตว์ ในเขตหนองขุนนาง บ้านหนองขุนนาง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา คืนหนึ่งแก็ไปพบลูกสาวพญานาค ขึ้นมาจากหนองน้ำ มานั่งร้องเพลงคนเดียว พรานเพชรน้อยได้ยินเสียง จึงแอบเข้าไปฟังใกล้ ๆ แก็ประทับใจ ในความไพเราะ และเนื้อหาของเพลง จึงจำเนื้อและทำนองมาร้องให้คนอื่นฟัง ลักษณะเพลงที่ร้องเป็นเพลงก้อม หรือ เพลงคู่สอง

🌸อีกตำนานหนึ่งเล่าว่าชาวโคราชได้เพลงโคราขมาจากอินเดีย โดยพระยาเข้มเพชรเป็นผู้นำมาพร้อมๆ กับลิเก และลำตัด โดยให้ลิเกอยู่กรุงเทพฯ ลำตัดอยู่ภาคกลาง และเพลงโคราขอยู่ที่นครราชสีมา เพลงโคราข ระยะเวลาแรกๆ เป็นแบบเพลงก้อม คนที่เรียนรู้เพลงโคราข จากพระยาเข้มเพชร ชื่อตาจัน บ้านสกก อยู่ "ซุ่มบ้านสกก" ติดกับ สถานีรถไฟชุมทางถนนจิระ

ตำนานทั้งสองถึงแม้จะต่างกันในด้านกำเนิดแต่ตรงกันอย่างหนึ่งที่กล่าวว่าเพลงโคราขระยะเวลาแรกเล่นแบบ เพลงก้อม

ก้อม เป็นภาษาโคราชและภาษาอีสาน แปลว่า สั้น เพลงก้อมหมายถึง เพลงสั้น ๆ ว่าโต้ตอบกล่าวลอย ๆ ทั้งที่มีความหมายลึกซึ้ง หรือไม่มีความหมายเลยก็ได้

เพลง โคราขจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หลักฐานจากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา มีเพียงว่า สมัยท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ. 2313 ถึง 2395) ท่านชอบเพลงโคราขมาก เรื่องราว ของเพลงโคราขได้ปรากฏหลักฐานชัดเจน คือในปี พ.ศ. 2456 ที่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวงเสด็จมานครราชสีมาทรงเปิดถนนจอมสุรางค์ยาตร์ และเสด็จไปพินิจในโอกาสรับเสด็จครั้งนั้น หมอเพลงชายรุ่นเก่าชื่อเสียงโด่งดังมากชื่อนายหรี บ้านสวนข่า ได้มีโอกาสเล่นเพลงโคราขถวาย เพลงที่เล่นใช้เพลงหลัก

🌸 เพลงโคราขมีโอกาสเล่นถวายหน้าพระที่นั่งในงานชุมนุมลูกเสือครั้งที่ 1 ในนามการแสดงมหรสพของ มณฑลนครราชสีมา เกี่ยวกับกำเนิดของเพลงโคราข มีทั้งที่เป็นคำเล่าและตำนานหลักฐานจากคำบอกเล่าของหมอ เพลงอีกจำนวนหนึ่ง เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์มีสงครามระหว่างไทยกับเขมร เมื่อไทยชนะสงคราม เขมรครั้งไร ชาวบ้านจะมีการเฉลิมฉลองชัยชนะ ด้วยการขับร้องและรำรำกันในหมู่สกกที่เขาเรียกว่า " ซุ่มบ้านสกก " ใกล้ ๆ กับชุมทางรถไฟ ถนนจิระและเริ่มเล่นเพลงโคราขกันที่หมู่บ้านนี้ ท่าทางการรำร่าร่าถอย และการป้อนหู มีผู้สันนิษฐานว่าประยุกต์มาจากการเล่นเจรีียง ที่เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ผสมผสาน กับเพลงทรงเครื่อง ของภาคกลาง

ประเภทของเพลงโคราช

การแบ่งประเภทของเพลงโคราชนั้น แบ่งได้หลายวิธี พอจะแยกกล่าวได้ดังนี้

แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น ได้ 2 ประเภท

เพลงอาชีพ ได้แก่ เพลงโคราชที่เล่นเป็นอาชีพ มีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคาที่กำหนด เพลงประเภทนี้จะเล่นในงานฉลองหรือสมโภชต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวชนาค ทอดกฐินงานประจำปี หรือเล่นแก้บน ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชนี้เรียกว่า " หมอเพลง " การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอเพลงและมีการยกครูเป็นต้น

เพลงชาวบ้าน เพลงประเภทนี้ เป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันในยามว่างงานเพื่อความสนุกสนาน เช่น ในงานลงแขก ไถนา หรือเกี่ยวข้าว หรือพบปะพูดคุยกันในวงสุราชาวบ้านที่ว่าเพลงได้ จะว่าเพลงโต้ตอบกันเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ต้องสร้างเวทีหรือ " โรงเพลง " และไม่มีการแต่งกายแบบหมอเพลงอาชีพ

 แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช ตั้งแต่ยุคแรกมาจนถึงยุคปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่เพลงสั้น ๆ มาจนถึงเพลงยาว ๆ ที่ใช้เล่นกันในปัจจุบันนี้แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

2.1 เพลงชัذن เป็นเพลงสั้น ๆ มีสัมผัสอยู่แห่งเดียว คือ ระหว่างวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 2 เท่านั้น ส่วนวรรคที่ 3 และ 4 ไม่มีสัมผัส (สัมผัสที่ใช้เป็นสัมผัสสระ) เช่น

2.1.1 เอ้อเอ้อ...สระสระระ อีแม่กะทะข้าวถั่ว

เม็ดบุญผิวแล้ว เหมือนไขไกร่างรัง

2.1.2 เอ้อเอ้อ...สระสระระ อีแม่กะทะข้าวหมี

รู้ว่ากินไม่เม็ด มิงจิว่มากทำไม

(ในข้อ 2.1.2 นี้ จะเห็นได้ว่าการเล่นอักษรเพิ่มเข้ามาแต่ยังไม่บังคับ ลักษณะนี้จะกลายเป็นสัมผัสบังคับในสมัยหลัง)

2.2 เพลงก้อม เป็นเพลงสั้น ๆ เช่นเดียวกับเพลงชัذن แต่เพิ่มสัมผัสในระหว่างวรรคที่ 3 และ 4 ซึ่งไม่มีในเพลงชัذن เช่น

ทำกะต้องกะแต่ง อยู่เหมือนกะแต่งคอกะตึก

ขอให้พี่ชั๊กหน่อย จะเอาไปฝากถั่วynamพริก

2.3 เพลงหลัก เป็นเพลงที่เพิ่มจำนวนวรรคจาก 4 วรรคในเพลง 2 ประเภทต้นมาเป็น 6 วรรค เพลงประเภทนี้จะเห็นว่าการเริ่มใช้สัมผัสประเภทอักษรเด่นชัดขึ้นเช่น

2.3.1 อันคนเราทุกวัน เปรียบกันกะโคม

พอกันโศวันโหม ก็ลอยบนเวหา

พอเม็ดควันโคมคิน ก็ตักลงพื้นสุธา...ใหญ่

2.3.2 เกษาว่าผม แก่แล้วบานผี

เมื่อผมต่างามดี ก็ลั้มาหายดำ

ไม่เป็นผลดีตอกผม จะไม่นิยมมันทำ...ไม

2.4 เพลงสมัยปัจจุบัน คือเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันในปัจจุบัน มีขนาดยาวกว่าสมัยก่อน ๆ แต่ถ้าร้องจะร้องช้า บางทีจังหวะไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับผู้ร้อง ร้องช้าหรือร้องเร็วไม่สม่ำเสมอเช่น

โอ้อ้อ

..... ประเทศของไทยเราถึงคราวแคบ มันต้องมีคนแอบดอกนาฬิกาเอย

.....คนแฝงเพลงโคราช สมัยเจริญจ้างเป็นเงินมากก็แพง .....เองจะว่ากันยังไงจะถูกใจคนฟังขอให้

หนุ่มนำหน้าพอ

.....เหนื่อยมาจะน่านอน ถ้าเข้าใจครรโลจร ให้ชี้นิ้วนำทาง

.....อุปมาเหมือนยังพระ.....เดินนำเณร (ตบมือ)

สมัยวิวัฒน์พัฒนา เขาก้าวหน้ามิใช่น้อย

มาฉันจะเดินช่อนรอย ขอแต่ให้พี่ชายนำ

ถ้ายังไม่จรจะนำไปถึงจุด ฉันคงไม่ยุติพยายาม

จะนำน้องเข้าไปหาใหญ่ หรือคงพญา....เย็น

2.5 เพลงจังหวะรำ เพลงประเภทนี้ เป็นที่ใช้ร้องกันอยู่ในสมัยปัจจุบันเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว ในข้อ 2.4 แตกต่างกันที่ตรงจังหวะรำนี้จะเล่นสัมผัสมาก และสม่ำเสมอ สามารถเคาะจังหวะตามได้ และขณะที่ ร้อง ผู้ร้องจะรำขมตัวไปตามจังหวะเพลงด้วย โดยจะเริ่มรำเมื่อว่าไปแล้วประมาณ 4 วรรค เพราะใน 4 วรรคต้นนี้ จังหวะยังไม่กระชั้นหรือคงที่ อาจช้าบ้างเร็วบ้าง จะรำด้วยก็ได้แต่เป็นการรำช้า ๆ ไปรำจังหวะเร็วที่วรรคที่ 5 - 8 เป็นการจบท่อนแรก พร้อมทั้งตบมือ 1 ครั้ง พอขึ้นท่อนที่ 2 จะร้องช้าลงเพื่อเตรียมจบหรือเตรียมลง การรำหลอก ล่อกันระหว่างชายและหญิง คือถ้าฝ่ายชายร้อง ฝ่ายหญิงก็จะรำด้วย ถ้าฝ่ายหญิงร้องฝ่ายชายก็จะรำด้วย การรำจึง เป็นการรำที่ละคู่

 แบ่งตามลักษณะกลอน จะได้เป็น 5 ประเภทคือ เพลงคู่สอง เพลงคู่สี่ เพลงคู่แปด และเพลงคู่สิบสอง การแบ่งเช่นนี้ เป็นการกำหนดประเภทคล้ายแบบที่แบ่งตามวิวัฒนาการนั่นเอง คือเพลงคู่สองกับคู่สี่ เป็นเพลงก้อม ส่วนเพลงคู่หก กับคู่แปดเป็นเพลงที่ใช้ร้องกันในปัจจุบัน ซึ่งทั้งสองประเภทนี้ มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ใน ด้านจำนวนคำในวรรค ส่วนเพลงคู่สิบสองนั้นเป็นเพลงที่ดัดแปลง มาจากเพลงคู่แปด โดยเพิ่มจำนวนคำ ในวรรค มากขึ้น และร้องเร็วมาก จังหวะก็ยังไม่แพร่หลายนักในปัจจุบัน เพราะหมอเพลงส่วนใหญ่ จะคิดคำไม่ทัน กับที่ต้อง ว่าเร็ว ๆ จึงปรากฏให้เห็น เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

 แบ่งตามเนื้อหาของเพลง จะได้หลายชนิด เช่น เพลงเกริ่น เพลงเชิญ เพลงไหว้ครู เพลงถามข่าว เพลงชวน เพลงชมนกชมไม้ เพลงเกี่ยวเพลงเปรียบ เพลงสาบาน เพลงคำ เพลงคร่ำครวญ เพลงสู่ขอ เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงจาก เพลงลา เพลงพาหนี เพลงปลอบ เพลงไหว้พระ เพลงตัวเดียว เพลงเรื่อง (นิทาน) เป็นต้น

เนื้อหาของเพลงโคราชมีหลายรส ทั้งคำสั่งสอนคำตำ กระทบกระเทียบเปรียบเปรยและกล่าวเป็นนัยถึง เรื่องเพศ เป็นการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ และการใช้คำตรงๆ จนคนที่ไม่ชิน กับเพลงปฏิพากย์พื้นบ้าน ฟังไม่ได้ เพราะเห็นว่า หยาบโตนจนเกินไป ถ้าผู้ฟังเพลงชอบใจ จะให้อิ้วแทนการปรบมือ

เนื้อหาของเพลงโคราชเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

1. สุภาชิต และคำสั่งสอน
2. เจตคติต่อสังคม
3. ความเชื่อถือและค่านิยม
4. ความเป็นอยู่ อาชีพ และสภาพสังคม
5. วรรณคดีไทย
6. นิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก
7. ประวัติศาสตร์และวีรสตรีไทย
8. การใช้ปฏิภาณไหวพริบในการพูดจาโต้ตอบกัน
9. ความรัก
10. ธรรมในพุทธศาสนา

เนื้อหาของเพลงโคราช

ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเล่น และบางครั้ง ก็แล้วแต่เจ้าภาพที่หาเพลงโคราชไปเล่น เป็นผู้กำหนดว่าจะให้เล่นเรื่องอะไร หมอเพลงโคราชรุ่นเก่า จะเน้นเรื่องการใช้ปฏิภาณไหวพริบ นิทานชาดก และเคร่งครัดมากในเรื่องสอนศีลธรรม หมอเพลงโคราชรุ่นใหม่ มักจะเล่นตามคำเรียกร้องของผู้ฟัง และบางคน ไม่เคร่งครัดในเรื่องศีลธรรมมากนัก

ข้อสังเกตว่า วัดหลายแห่งในชนบทของนครราชสีมา เช่นที่ อำเภอพิมาย และอำเภอจักราช เวลาเทศน์มหาชาติ จะมีการแห่ประกอบ เพลงแห่เหล่านั้น จะต้องมีการร้องโคราชควบอยู่เสมอ

การเขียนกลอนเพลงโคราช

แม้จะทราบว่า คณะสัมผัสของเพลงโคราชเป็นอย่างไร แต่การเขียนกลอนหรือแต่งกลอน ไม่อาจกระทำได้ง่ายนัก การบรรจุคำลงตามคณะ ให้ถูกต้องสัมผัสบังคับได้นั้น ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถร้องเป็นทำนองได้ เช่นเดียวกันกับที่ปรากฏในวรรณคดีบางประเภท โดยเฉพาะวรรณคดีการละคร ว่ามีกลอนบทละครบางเรื่องที่ไม่สามารถนำไปร้องหรือเล่นละครได้จริงเพราะแม้จะถูกต้องตามสัมผัสบังคับทุกประการแต่ลีลาของกลอนไม่สอดคล้องกับทำนองการร้อง

เพลงโคราชก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่จะเขียนกลอนโคราชได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักทำนองจังหวะ และลำนําของเพลงโคราชได้ว่าเป็นอย่างไร ต้องจำได้แม่นยำ ลำนําทำนองและจังหวะเป็นอย่างไร นั้นย่อมหมายถึงว่า ผู้ที่จะจดจำลำนําจังหวะและทำนองได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่เคยฝึกหัดร้องเพลงโคราชให้จำได้มากๆ หมั่นฝึกฝน จนรู้เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงสั้น เสียงยาว และฟังจังหวะแม่นยำ หรือเคยชิน เมื่อได้สัมผัสกับกลอนเพลงบ่อยๆ ก็จำได้ขึ้นใจ เมื่อจะแต่งกลอน หรือนึกกลอนใหม่ ก็ใช้คำไปตามทำนอง หรือจังหวะที่จำได้นั้นเป็นเกณฑ์ ดังนั้นแม้หมอเพลงโคราช จะไม่ได้เรียนหรือศึกษาเกี่ยวกับคณะสัมผัส หรือลักษณะกลอนเพลงโคราช ในภาคทฤษฎี แต่จากการท่องกลอนบ่อยๆ ฝึกหัดว่าเพลงด้วยความพยายาม ก็จะได้รู้ได้ว่า คำคล้องจองหรือสัมผัส และลีลาของเพลงเป็นอย่างไร ถ้าหากมีความรู้การใช้คำ หรือมีความรู้แตกฉานในด้านภาษา ก็จะสามารถหาคำ มาใส่ในกลอน ให้สามารถร้องเป็น

เพลงได้ ครูเพลงทั่วไป จึงแต่งกลอนเพลงได้ในลักษณะเขียนไปตามลีลานี้ หรือหมอลำเพลง ที่มีประสบการณ์พอสมควร จะสามารถด้นกลอนหรือว่ากลอนสดได้ทันที ส่วนที่ยังไม่ชำนาญ ใช้วิธีท่องจำกลอนเพลงให้ได้มากๆ จึงจะสามารถสังเกตได้ว่า หมอลำเพลงคนเดียวกัน ถ้าเขาเล่นต่างโอกาส ต่างสถานที่ มักจะมีเนื้อร้อง และทำนองซ้ำๆ กันอยู่มาก หรือสังเกตได้อีกว่าหมอลำเพลงหลายๆ คน ที่เรียนมา จากครูคนเดียวกัน ก็จะมีลีลาการร้อง ทำนอง จังหวะเพลงคล้ายคลึงกัน

สำหรับผู้ที่ฝึกหัดเขียน หรือแต่งกลอนเพลงโคราช ก็จะต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันคือ ศึกษา ส่วนประกอบต่างๆ ของเพลงโคราชให้เข้าใจ และต้องร้องเพลงโคราชได้ เมื่อเขียนมาแล้วก็ลองร้องดู ถ้าตรงไหน ใช้เสียงผิดไป จากลีลาของเพลง ก็สามารถแก้ไข หรือปรับเข้ากับลีลานั้นได้

วิวัฒนาการของการเล่นเพลงโคราช

การฝึกเพลงโคราช

การฝึกเพลงโคราชนั้น ส่วนใหญ่ผู้มีใจรักในการที่จะเป็นหมอลำแล้ว มักไปฝากตัวเป็นศิษย์ กับครูเพลง โดยตรง มีบางรายที่ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ต้องการให้ลูกเป็นหมอลำก็นำไปฝากกับครูเพลง และบางรายที่ ครูเพลง เห็นว่ามีแววจะเป็นหมอลำที่ดี ก็มักจะขอตัวไปอยู่ด้วย ครูจะดูหน่วยก้านของผู้ที่จะเป็นศิษย์ ดูกิริยา ท่าทาง เสียงและปฏิภาณ การทดสอบเพื่อรับเป็นลูกศิษย์ อาจทำได้โดย ให้ร้องว่าเพลงก้อมให้ฟัง ถ้าเห็นว่ามีแววพอจะเป็นหมอลำได้ ก็รับไว้ ก่อนจะหัดต้องมีการยกครูก่อน

อุปกรณ์ที่จะใช้คือ

1. กรวย 6 กรวย (ลักษณะเป็นกรวยกันแหลม)
2. ดอกไม้ขาว 6 คู่
3. เทียน 6 เล่ม
4. ธูป 6 ดอก
5. ผ้าขาว 1 ผืน ยาวประมาณ 4 ศอก
6. เงิน 6 บาท บางครูก็ 12 บาท

เมื่อรับไว้เป็นศิษย์แล้ว ผู้ที่จะหัดเพลง ก็จะไปพักอยู่ที่บ้านครู ช่วยครูทำงานในตอนกลางวัน ตอนกลางคืน จะต่อเพลงกับครู ซึ่งเป็นการต่อเพลงแบบปากต่อปาก ไม่มีการเขียนหรือจดไว้ เพราะคนในสมัยก่อน มีผู้รู้หนังสือ น้อย หมอลำที่มีชื่อเสียงมากในยุคก่อน บางคนไม่รู้หนังสือ การต่อกลอนในลักษณะนี้จะต่อกันคืนละ 1 กลอน เท่านั้น ศิษย์จะต้องท่องจนขึ้นใจ และต้องทำให้ครูฟังในตอนเช้า ก่อนที่จะออกไปทำงานให้ครู ถ้าจำไม่ได้ก็ต้องต่อกันใหม่ในคืนต่อไป จนกว่าจะจำได้ นอกจากจะต่อกลอนแล้ว ครูยังให้ฝึกการเอื้อนทำนอง และออกเสียงตัว กล้า "ร ล" อีกด้วย

ศิษย์คนใดมีความจำดี มีปฏิภาณ ก็อาจจะใช้เวลาเรียนไม่นาน 1 - 2 ปี ก็ออกเล่นได้ แต่บางคนเรียนช้า อาจใช้เวลาถึง 10 ปี เนื้อหาที่เรียนนั้น ถ้าเป็นผู้หญิง จะเรียนเฉพาะกลอนเพลง ถ้าผู้ชายจะเรียนคาถาอาคมด้วย ในสมัยก่อนพวกผู้ชาย ก่อนที่จะออกแสดง จะต้องทำพิธีเข้ากรรมในโบสถ์ เป็นเวลา 7 วัน กินข้าววันละ 7 ปัน วันแรกต้องทำน้ำมนต์ไว้ดื่ม และต้องกินพริกไทพั้นเม็ด เพราะเชื่อว่าจะทำให้ปัญญาดีว่าเพลงออกในระหว่างที่ เข้ากรรม 7 วัน นี้ห้ามว่าเพลง เพราะทำให้กรรมแตก เรียกว่าถ้าใครกรรมแตก มักจะมีอันเป็นไป ผู้เข้ากรรม แต่

ละคนจะมีไก่สีขาว เรียกว่าไก่ซี ไว้เลี้ยงขาย ในระหว่างที่เข้ากรรมไก่ของใครศึก เจ้าของไก่ มักจะเป็นหมอเพลงที่มีชื่อต่อไป ถ้าไก่ของใครหอย เจ้าของมักจะไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพหมอเพลง

ลักษณะเวทีเพลงโคราช

ในสมัยก่อนนั้นการเล่นเพลงโคราชไม่จำกัดสถานที่ อาจเล่นบนบ้านหรือลานบ้านก็ได้ เพียงแต่นำครกตำข้าว (ครกข้อมมือ) มาวางคว่ำลง แล้วหาถังตักน้ำวางไว้บนครกนั้น เพื่อให้หมอเพลงได้ตีไม้แก้คอแห้ง ในยุคที่ยังไม่มีไฟฟ้าแสงสว่าง ชาวบ้านมักจะทำไม้ข้าง หรือไม้รุ่งให้แสงสว่างแทน ลักษณะของไม้ข้างหรือไม้รุ่ง ทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ 5 คอก ปลายข้างหนึ่งจักด้วยมีด แผลออกสานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปกระโถงใส่ดินกรู ใส่ชั้นผสมไม้ฝุ ๆ หรือแกลบ จุดให้แสงสว่าง ปลายอีกข้างหนึ่งฝังดินใกล้ ๆ กับครก ต่อมาใช้ตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลาน จุดแทนไม้รุ่ง เวที ก็เปลี่ยนมาเป็นลำดับ คือ มีเสา 4 เสา ยกพื้นปูกระดาน สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร หลังคามุงด้วยก้านมะพร้าว ที่กลางพื้นเวทีก็ยังมีถังใส่น้ำตั้งอยู่เช่นเดิม เมื่อก่อน ที่ยังไม่มีเครื่องขยายเสียงนั้น หมอเพลงต้องเสียงดัง พอที่จะฟังได้ยิน แต่ปัจจุบันสิ่งที่ช่วยให้แสงสว่าง ในการเล่นเพลงโคราชคือ ไฟฟ้าและมีเครื่องขยายเสียง ที่ดังกว่าเสียงหมอเพลงในครั้งก่อน ๆ เป็นประโยชน์ทั้งผู้ฟังและหมอเพลง

พิธีไหว้ครู

ก่อนขึ้นเวที หมอเพลงจะไหว้ครูก่อน เครื่องไหว้ครู ซึ่งเจ้าภาพเป็นผู้หามาให้ ประกอบด้วย ผ้าขาว 1 ผืน กรวยพระ 6 กรวย ดอกไม้ ธูป เทียน และเงินค้ายกครู 6 บาท สำหรับงานธรรมดา ส่วนงานศพ 12 บาท ผ้าขาวนั้นจะได้คืนจากหมอเพลง เมื่อเสร็จงานแล้ว หมอเพลงจะไหว้ครูทุกวัน โดยหัวหน้าทีไปจะเป็นผู้นำไหว้ หลังจากแต่งตัวเสร็จก่อนขึ้นเวที การไหว้ครู หมอเพลงจะไหว้บุพการี และบางคนก็ไหว้พญามาร ด้วย คือขอให้พญามาร ทำลายฝ่ายตรงข้ามให้ย่อยยับ จำกลอนไม่ได้ ในบทไหว้ครูก็ดูไม่จริงจัง และแทรกอารมณ์ขัน ไว้มาก

การแต่งกายของหมอเพลงโคราช

ผู้ชาย ส่วนใหญ่จะนุ่งผ้าโจงกระเบน ผ้าที่จะนำมานุ่งส่วนใหญ่ จะเป็นผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งเป็นผลิตผลของชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเอง หรือบางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทนก็มี เสื้อที่ใช้นั้น เป็นเสื้อคอกลม แขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ภาษาโคราชว่าใช้ผ้าขาวม้า "เคียนพุง" เครื่องประดับอื่น ๆ นอกจากนี้แล้ว ส่วนใหญ่ไม่มีหมอเพลงบางคนก็แขวนพระเครื่องบ้าง

ผู้หญิง นุ่งผ้าโจงกระเบน เหมือนหมอเพลงผู้ชาย ผ้าที่ใช้นุ่งก็เป็นผ้าไหมหางกระรอกหรือผ้าม่วง เสื้อนิยมสวมเสื้อรัดรูป ไม่มีปก แขนสั้น ในสมัยก่อนนั้นผู้หญิงไม่สวมเสื้อ มีแต่ผ้ารัดอก และใช้ผ้าสะไบเฉียงพาดไหล่ นอกจากนี้บางคนนิยมใช้พลูจีบทัดหู ทั้งนี้เพราะผู้หญิงไม่รู้จักชายหูชายตา ครูเพลงเลยสอน ให้ทัดชำเลืองดูพลูจีบที่ทัดหู

ท่ารำ

ท่ารำพอจะจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ท่ารำช้า ลักษณะการรำผู้ชาย จะกางแขนทั้งสองข้างออกพองาม มือแบออกรำขึ้นลงข้างต้น ส่วนขา ย่างตามจังหวะ ของกลอนเพลง สมัยก่อนผู้ชายจะวาดวงแขนกว้าง ผู้หญิงรำเหมือนฝ่ายชาย ต่างกันที่จีบมือ และวงแขนแคบ

2. ทำรำเร็ว ฝ่ายชายจะรำเหมือนทำรำช้า แต่เร่งจังหวะการรำให้เร็วขึ้นตามกลอนเพลง อีกทั้งต้องรำรูดหน้า เข้าหาฝ่ายหญิง ทำนองว่า จะเข้าไปถูกเนื้อต้องตัว ทำรำเหมือนทำรำช้า เมื่อฝ่ายชายรุกมา หญิงก็จะรำถอยหนี มือทั้งสอง ต้องคอยรำปกป้อง มิให้ฝ่ายชายถูกเนื้อต้องตัวได้ แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อห้ามสำหรับหมอลำ ฝ่ายชาย จะถูกเนื้อต้องตัวฝ่ายหญิงไม่ได้

ปรัชญาเบื้องหลังทำรำ มีว่า การที่ผู้ชายวาดวงแขนกว้าง เป็นการแสดงการปกป้อง คุ้มครองฝ่ายหญิง ผู้หญิงวาดวงแขนแคบ แสดงการฉวยเอา ตอนแรกชายจะรุกหญิงถอย และตอนหลังหญิงจะรุก ชายถอย แสดงว่าหญิงจะชนะทุกครั้ง ในเรื่องเพศ

ลำดับชั้นของการเล่นเพลงโคราช

ได้ดังนี้

ผู้ชม

การเล่นเพลงโคราชซึ่งกลอนเพลงมีชื่อเรียกตามเนื้อหาต่างๆ แต่พอจะสรุปการเล่นเป็นชั้น ๆ

1. เพลงเกริ่น ฝ่ายชายจะขึ้นเวทีก่อน บอกเกริ่นให้รู้ถึงเหตุที่จัดให้มีการเล่นเพลงขึ้นเพื่ออะไร งานอะไร ใครเป็นเจ้าภาพ มีจุดประสงค์อย่างไร ให้ผู้ที่มาฟังได้ทราบและอาจมีการขอร้อง

ก่อน ถ้าสும்เสียง หรือการแสดง บกพร่อง

2. เพลงเชิญ ฝ่ายชายจะต้องร้องเชิญให้ฝ่ายหญิงลงจากเรือนมาเพื่อว่าเพลงกับตนเพลงตัดเชิญ ฝ่ายหญิงจะร้องแก้ว่าการที่ลงมาช้าเพราะเป็นผู้หญิงก็ต้องแต่งกายให้สวยงาม อาจล่าช้าไปบ้าง ต้องขอร้อง

3. เพลงถามข่าว ฝ่ายชายจะถามผู้หญิงว่า ชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน มีอาชีพอะไร

4. เพลงเปรียบ เป็นเพลงที่ทั้งสองฝ่ายกระทบกระทั่งบเลียดสีซึ่งกันและกัน

5. เพลงไหว้ครู ร้องเพื่อระลึกถึงครู อาจารย์ซึ่งนำความรู้สั่งสอนมา ไหว้ทั้งคุณพระรัตนตรัย และพญามาร

6. เพลงปรึกษา หลังจากไหว้ครูแล้ว ก็จะปรึกษากันว่าจะเริ่มเล่นเรื่องอะไรก่อนดี

7. เพลงเกี่ยว เพลงเกี่ยวนี้มีหลายอย่าง ทั้งเกี่ยวธรรมดาและเกี่ยวลอก ๆ

8. เพลงชวน เกี่ยวแล้วเมื่อชอบพอกัน ก็ชวนกันหนีหรือชวนไปชมนก ชมไม้

9. เพลงชมธรรมชาติ พรรณนาความงามของธรรมชาติ

10. เพลงเรื่อง เป็นเพลงที่เล่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เรื่องเวสสันดร สุกนิมิต เกสินี เป็นต้น

11. เพลงลองปัญญา เป็นการซักถามประวัติของบางสิ่งบางอย่าง เพื่อทดสอบปัญญา

12. เพลงเกี่ยวแถมจาก ฝ่ายหญิงและชายส่งลากันอวยชัยให้พรฝ่ายตรงกันข้าม บางทีก็ชวนไปอยู่ด้วยกัน

13. เพลงปลอบ เป็นเพลงที่บอกอย่าให้เสียอกเสียใจเมื่อลา

14. เพลงจาก เป็นเพลงที่บอกถึงความจำเป็นต้องจากลา

15. เพลงคร่ำครวญ แสดงถึงความรันทดในการพลัดพรากจากกัน

16. เพลงให้พร เป็นการให้พรเจ้าภาพ ผู้ดู รวมถึงหมอลำด้วยกัน

17. เพลงลา กล่าวลาเจ้าภาพ ผู้ดู และหมอลำที่ร่วมเล่นด้วยกัน

เพลงโคราชสมัยปัจจุบันอาจจะมีการแสดงอื่น ๆ เข้าแทรกเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้ฟังคลายความล้าจากการฟัง หรืออาจเป็นการแทรกเพื่อทำตามคำขอผู้ชมก็ได้ เช่น แทรกลำตัด เพลงฉ่อย หมอลำ เพลงลูกทุ่ง แผล ฯลฯ ในยุคก่อนนั้น จะมีการแทรกเพียงแผลโคราชเท่านั้น แต่ต่อมา อาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของการแสดงอื่น ๆ เข้ามา มีบทบาทขึ้น จึงทำให้มีการผสมผสานทางด้านการแสดงกันมากขึ้น

ความเชื่อในการเล่นเพลงโคราช

ส่วนใหญ่หมอล่องจะมีความเชื่อในเรื่องโชคลางพอสมควร เช่นในการก้าวขึ้นโรงเพลง จะมีการดูทิศทางตามฤกษ์รับ ก้าวแรกที่ขึ้น จะต้องเลือกดูตามทิศทาง โดยการหายใจ ถ้าข้างซ้ายคล่อง ก็ก้าวขาซ้ายขึ้น ทำนองเดียวกัน ถ้าข้างขวาหายใจสะดวก ก็ก้าวข้างขวาขึ้น เป็นต้น เมื่อขึ้นเวทีไปแล้ว ก็มีการเป่าคาถามหานิยม เพื่อให้ผู้ฟังชื่นชอบก็มี หมอล่องบางคนเชื่อว่าหลังคาโรงเพลงนั้น ถ้าหากมีการมัดด้วยดอก หรือสิ่งอื่นใดจะทำให้คาถาอาคม สติปัญญาในการว่าเพลงเสื่อมลงไปด้วย ก็ขอร้องให้แก้มัดดอกออกก็มี

เพลงโคราชจากอดีตสู่ปัจจุบัน

สมัยก่อนนั้น เพลงโคราชเป็นที่นิยมมาก เพราะการแสดงมหรสพ ที่เป็นหัวใจของงานฉลองสมโภชใด ๆ ก็ตาม มีเพลงโคราชเพียงอย่างเดียว คนฟังเพลงก็มีเวลามาก ฟังกันตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งเช้า เมื่อหมอล่องเล่นเพลงลา คือลาผู้ฟังลาเจ้าภาพ และเพื่อนหมอล่องด้วยกัน จะมีปีพาทย์ ฆ้อง กลอง บรรเลงรับ หมอล่องจะรำตามกันไปยังบ้านเจ้าภาพ เจ้าภาพก็นำเงินค่าหมอล่องมาให้ พร้อมทั้งเลี้ยงข้าวปลา อาหาร และห่อข้าว ของกินต่าง ๆ ให้เป็นเสบียง ในการเดินทางกลับ คนฟังจะอยู่ร่วมฟังงาน จนเสร็จสิ้นกระบวนการ จึงทยอยกลับเช่นกัน

เพลงโคราชสมัยก่อน ได้ไปเล่นหลายจังหวัด เช่น บุรีรัมย์ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุรินทร์ ตลอดจนถึงประเทศกัมพูชา สำหรับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลาง ก็ไปเล่นเป็นครั้งคราว ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟัง เปลี่ยนแปลงไปมาก แม้แต่ผู้ฟัง ในจังหวัดนครราชสีมาเอง ก็เสื่อมความนิยมลงมาก บ้างก็เห็นว่า เพลงโคราช เป็นเพลงหยาบคาย และไม่น่าสนใจ แม้ทางราชการส่งเสริม ให้นำออกแสดง ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ก็ต้องผ่านการตรวจ อย่างรัดกุม จะใช้ภาษาตรง ๆ เหมือนสมัยก่อนไม่ได้ถือว่าไม่เหมาะสม

ในการจัดงานฉลองสมโภชใด ๆ มักจะมีมหรสพอื่น ๆ เป็นคู่แข่งมากมาย เช่น ภาพยนตร์ มวย เพลงลูกทุ่ง ลิเก และรำวง เพลงโคราชจึงเป็นที่สนใจ สำหรับผู้ฟังรุ่นเก่าที่มีอายุค่อนข้างสูงแทบทั้งนั้น หมอล่องโคราช ได้รวมตัวกัน เป็นคณะเพลงโคราช หลายคณะ และเข้ามาตั้งสำนักงานคณะ อยู่ในอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่ เพื่อความสะดวก สำหรับมาติดต่อ หาเพลงไปเล่น หมอล่องโคราช ต้องเล่นเพลงประยุกต์ ตามใจผู้ฟัง เช่น เล่นเพลงหมอลำ เล่นเพลงลำตัด และเพลงลูกทุ่ง พูดถึงทำร้ายแตกต่างกันไป มีเพลงโคราชของคณะทองสุข กำปิง ที่ประยุกต์เล่นแบบลำเพลิน คือนำเอาดนตรีสากล เข้ามาประกอบ แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก

การรวมตัวกันเป็นคณะเพลงโคราชปัจจุบันนั้น นางสองเมือง อินทรกำแหง เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2499 ตั้งอยู่ที่ ถนนสุนทรารายณ์และต่อมาก็มีคณะต่าง ๆ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ ข้อดีคือ ทำให้สะดวก ในการติดต่อจ้างไปเล่น ข้อเสียคือ เมื่อหมอล่องอยู่คณะเดียวกัน ก็รู้ชั้นเชิงและฝีมือกัน ทำให้ฟังไม่สนุกสนาน มีผู้พยายามจะรวมคณะเพลงโคราชต่าง ๆ ก่อตั้งเป็นสมาคมเพลงโคราช แต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากหมอล่องเท่าที่ควร

จากความเชื่อที่ว่า ท่านท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม หรือ ย่าโมที่ชาวบ้านเรียกท่าน) ชอบเพลงโคราช ในสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่ จึงมีผู้หาเพลงโคราชไปเล่นให้ท่านฟัง เป็นการแก้บน ณ บริเวณใกล้ ๆ กับอนุสาวรีย์ ในตอนกลางคืนเป็นประจำ อาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้คนรุ่นใหม่ ได้รู้จักเพลงโคราช และหมอลำเพลงมีรายได้ประจำ แต่ก็มีผู้สนใจไปฟังไม่มากนัก

พูดถึงการดำเนินชีวิตของหมอลำเพลงรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่อาชีพทำนา และเล่นเพลงเป็นอาชีพรอง แต่หมอลำเพลง ที่มีชื่อเสียงเช่น ลอยชาย แพรกระโทก, ลำตวน จักราช, ทองสุข กำปิง, นกน้อย ว่าง่วง, ไร่ไพ หั่วรถไฟ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การประกอบอาชีพ ของหมอลำเพลงโคราชยังทำรายได้ดี ยังเป็นอาชีพที่มั่นคงอยู่ หมอลำเพลงดังกล่าวนี้ แม้จะประกอบอาชีพอื่น เช่น ทำนา ทำไร่ เป็นนักธุรกิจ แต่อาชีพหลักคือเล่นเพลงโคราช

รายชื่อผู้มีความรู้ ความสามารถด้านการขับร้องเพลงโคราช เพลงพื้นบ้าน ภาษาและวรรณกรรม
ในเขตตำบลจันท อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

1. นางนกน้อย ศรีอภัย	หมู่ที่ 1
2. นายมนัส ชำนอก	หมู่ที่ 2
3. นายธวัช แก้วจันท	หมู่ที่ 3
4. นางมะณี แซ่โล	หมู่ที่ 4
5. นางสะอ้าน แซ่ลอ	หมู่ที่ 5
6. นางทอง ปลั่งกลาง	หมู่ที่ 6
7. นางอนง กลมกลาง	หมู่ที่ 7
8. นายประนอม เกาะกลาง	หมู่ที่ 8

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านศิลปกรรม

รวบรวมโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด

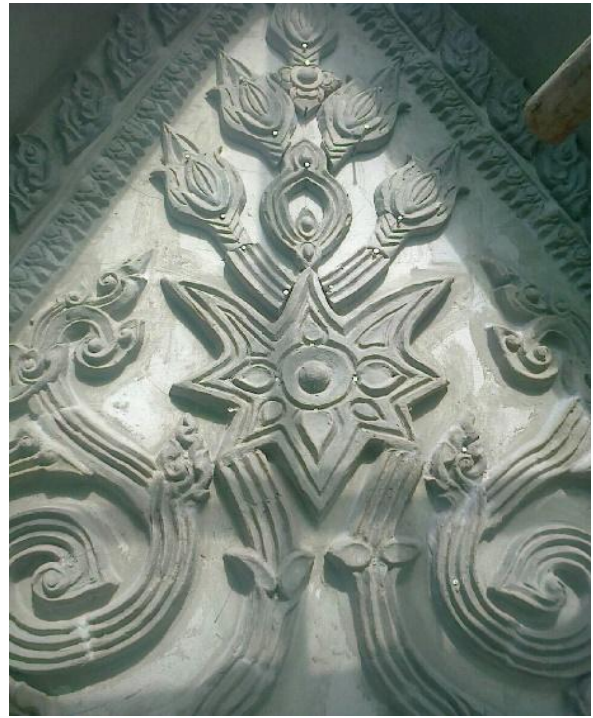
ศิลปกรรม ในเขตตำบลจันออต อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ปูนปั้น หัตถศิลป์ นายณัฐวัตร กอหญากลาง ม. 3 บ้านเหล่า

ศิลปกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ปูนปั้น หัตถศิลป์ นายณัฐวัตร กอหญากลาง ม. 3 บ้านเหล่า

ศิลปกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอนोनสูง จังหวัดนครราชสีมา

ปูนปั้น หัตถศิลป์ นายณัฐวัตร กอหญากลาง ม. 3 บ้านเหล่า

ด้านศิลปกรรม

๑. การทำปูนปั้น หัตถศิลป์

การทำ การฝีมือ ศิลปกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.๑. นายณัฐวัตร กอหญากลาง ตั้งอยู่เลขที่ 61 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายณัฐวัตร กอหญากลาง ได้ฝึกหัดการทำปูนปั้น หัตถศิลป์ การทำปูนปั้นลวดลายต่างๆ จากบิดา นอกจากนี้ ยังมีภรรยา และบุตร - ธิดา ร่วมฝึกหัดการทำปูนปั้น หัตถศิลป์ การทำปูนปั้นลวดลายต่างๆ นี้ด้วย เมื่อมีเวลาว่างจากการทำงาน และนายณัฐวัตร กอหญากลาง ได้ทำงานด้านการทำปูนปั้น หัตถศิลป์ การทำปูนปั้นลวดลายต่างๆ เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การงานทำปูนปั้น หัตถศิลป์ การทำปูนปั้นลวดลายต่างๆ เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน มาก เนื่องจากการสร้างลวดลาย ต้องใช้ทั้งสมองและแรงกายในการสรรสร้างงานฝีมือนี้

การทำปูนปั้น หัตถศิลป์ การทำปูนปั้นลวดลายต่างๆ ใช้วัสดุปูน ทั้งปูนก่อสร้าง และปูนขาว โดยเน้นปูน ด้านการก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่

ส่วนใหญ่เป็นการสร้างเกี่ยวกับพวกโบสถ์ วิหาร วดวาอารามต่างๆ ในชุมชน และเขตตำบลใกล้เคียง

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการทำปูนปั้น หัตถศิลป์ การทำปูนปั้น ลวดลายและลงสีแบบต่างๆ นายณัฐวัตร กอหญากลาง ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การทำปูนปั้น หัตถศิลป์ ของนายณัฐวัตร กอหญากลาง

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง
จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 2 กิโลเมตร
เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

รวบรวมโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

सानเปลนอน นายชิต กอหญากลาง ม.7 บ้านใหม่

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

สานส้อมไก่ นายท้วม โคจันอัด ม.4 บ้านไค้กระชาย

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

สานส้มปลา ชื่อง , หมวง นายบุญธรรม พาดกลาง ม. ๒ บ้านจันอัด

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

सानกระเป่า พัด กระลามะพร้าวสำหรับใส่สิ่งของ เช่นปากกา นายลอย ค้างสำโรง ม.5 บ้านด่านติง

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทำโต๊ะ ตู้ ชั้นวางของ นายอยู่ ขวัญกลาง ม.5 บ้านด่านดิง

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในเขตตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทำราวตากผ้าไม้ไผ่ นายอยู่ ชวีญกลาง ม.5 บ้านด่านติง

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

๑. การสานเปลนอนไม้ไผ่

การสานเครื่องมือ เครื่องใช้ การฝีมือ ศิลปหัตถกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.๑. นายชิต กอหญากลาง ตั้งอยู่เลขที่ 20/1 หมู่ที่ 7 บ้านใหม่ ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายชิต กอหญากลาง ได้ฝึกหัดการสานเปลไม้ไผ่จากบิดา และได้ทำการสานเปลนอนจากไม้ไผ่นี้เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การสานเปลนอนไม้ไผ่เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพราะงานการสานเปลนอนต้องใช้สมาธิสูง ใช้ความอดทน ในการสาน เริ่มตั้งแต่การหาไม้ไผ่ที่มีขนาดพอดี เหมาะสม ไม่อ่อนไป แก่ไป ไม้แห้งไป เพราะจะต้องมีการตัด การสาน การรองตัวของไม้

การสานเปลนอนใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ไม้ไผ่มีในบ้านไม่ต้องซื้อหา แต่หากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อไม้ไผ่จำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการสานเปลนอน นายชิต กอหญากลาง ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 20/1 หมู่ที่ 7 บ้านใหม่ ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การสานเปลนอนไม้ไผ่ ของนายชิต กอหญากลาง

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 20/1 หมู่ที่ 7 บ้านใหม่ ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง
จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 1 กิโลเมตร
เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

2. การสานสุ่มไก่อ

การสานเครื่องมือ เครื่องใช้ การฝีมือ ศิลปหัตถกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.2. นายท้วม โคจันอัด ตั้งอยู่เลขที่ 13 หมู่ที่ 4 บ้านโค้งกระชาย ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายท้วม โคจันอัด ได้ฝึกหัดการสานสุ่มไก่อจากบิดา และได้ทำการสานสุ่มไก่อจากไม้ไผ่ นี้เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การสานสุ่มไก่อจากไม้ไผ่เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะ และฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพราะงานการสานสุ่มไก่อต้องใช้สมาธิสูง ใช้ความอดทน ในการสาน เริ่มตั้งแต่การหาไม้ไผ่ที่มีขนาดพอดี เหมาะสม ไม่อ่อนไป แกไป ไม่แห้งไป เพราะจะต้องมีการตัด การสาน การรองตัวของไม้

การสานสุ่มไก่อใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ไม้ไผ่มีในบ้านไม่ต้องซื้อหา แต่หากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อไม้ไผ่จำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการสานสุ่มไก่อ นายท้วม โคจันอัด ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่ บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 4 บ้านโค้งกระชาย ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การสานสุ่มไก่อ ของนายท้วม โคจันอัด

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 4 บ้านโค้งกระชาย ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 0.5 กิโลเมตร เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

3. การสานสัมพันธ์ , ซ่อม , หมวง และเครื่องจักสานอื่นๆ

การสานเครื่องมือ เครื่องใช้ การฝีมือ ศิลปหัตถกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.3. นายบุญธรรม พาดกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 226 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายบุญธรรม พาดกลาง ได้ฝึกหัดการสานสัมพันธ์ ซ่อม หมวง และเครื่องจักสานอื่นๆ จากบิดา และได้ทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การสานสัมพันธ์ , ซ่อม หรือ หมวง รวมถึง เครื่องมือจักสานอื่นๆ จากไม้ไผ่เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพราะงานการสานสัมพันธ์ต้องใช้สมาธิสูง ใช้ความอดทน ในการสาน เริ่มตั้งแต่การหาไม้ไผ่ที่มีขนาดพอดี เหมาะสม ไม่อ่อนไป แก่ไป ไม่แห้งไป เพราะจะต้องมีการตัด การสาน การรองตัวของไม้

การสานสัมพันธ์ , ซ่อม หรือ หมวง รวมถึง เครื่องมือจักสานอื่นๆ ใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ไม้ไผ่มีในบ้านไม่ต้องซื้อหา แต่หากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อไม้ไผ่ จำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการสานสัมพันธ์ , ซ่อม หรือ หมวง รวมถึง เครื่องมือจักสานอื่นๆ นายบุญธรรม พาดกลาง ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 226 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การสานสัมพันธ์ , ซ่อม , หมวง และเครื่องจักสานอื่นๆ ของนายบุญธรรม พาดกลาง

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 226 หมู่ที่ 2 บ้านจันอัด ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 3 กิโลเมตร เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

4. การสานกระเป่า ตะกร้า พัด และเครื่องจักสานอื่นๆ

การสานเครื่องมือ เครื่องใช้ การฝีมือ ศิลปหัตถกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.4. นายลอย ค้างสำโรง ตั้งอยู่เลขที่ 39/1 หมู่ที่ 5 บ้านด่านติง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายลอย ค้างสำโรง ได้ฝึกหัดการสานกระเป่า สานตะกร้า สานพัด และเครื่องจักสานอื่นๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ที่ฝึกหัดให้ นอกจากตัวนายลอย และ ยังมีภรรยา และบุตร - ธิดา ร่วมฝึกหัดการจักสานด้วย เมื่อมีเวลาว่างจากการทำงาน และนายลอย ค้างสำโรง ได้ทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ นี้ เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การสานกระเป่า สานตะกร้า สานพัด และเครื่องจักสานอื่นๆ จากไม้ไผ่ และพลาสติก เส้น เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน

การสานกระเป่า สานตะกร้า สานพัด และเครื่องจักสานอื่นๆ ใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ไม่ต้องซื้อหา แต่หากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อไม้ไผ่และเส้นพลาสติก จำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการสานกระเป่า สานตะกร้า สานพัด และเครื่องจักสานอื่นๆ นายลอย ค้างสำโรง ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 39/1 หมู่ที่ 5 บ้านด่านติง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การสานกระเป่า ตะกร้า พัด และเครื่องจักสานอื่นๆ ของนายลอย ค้างสำโรง

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 39/1 หมู่ที่ 5 บ้านด่านติง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 4 กิโลเมตร เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

5. การทำราวตากผ้าจากไม้ไผ่ การทำโต๊ะไม้ ชั้นวางของจากไม้

การสานเครื่องมือ เครื่องใช้ การฝีมือ ศิลปหัตถกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.5. นายอยู่ ขวัญกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 32/1 หมู่ที่ 5 บ้านด่านติง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายอยู่ ขวัญกลาง ได้ฝึกหัดการทำราวตากผ้าจากไม้ไผ่ การทำโต๊ะไม้ การทำชั้นวางของจากไม้ จากบิดา และได้ทำงานเหล่านี้ เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การทำราวตากผ้าจากไม้ไผ่ การทำโต๊ะไม้ การทำชั้นวางของจากไม้ เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพราะงานเหล่านี้ ต้องอาศัยความอดทน ความประณีต เริ่มตั้งแต่การหาไม้ไผ่ที่มีขนาดพอดี เหมาะสม ในการทำราวตากผ้า ขนาดต้องพอเหมาะ พอสม การหาไม้เนื้อแข็งทำโต๊ะ ทำชั้นวางของ

การทำราวตากผ้าจากไม้ไผ่ การทำโต๊ะไม้ การทำชั้นวางของจากไม้ ใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ไม้ไผ่มีในบ้านไม่ต้องซื้อหา แต่การทำโต๊ะอาจจะต้องหาซื้อไม้จากภายนอกหมู่บ้าน โดยหากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อไม้ไผ่ และไม้เนื้อแข็ง จำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน หรือต่างอำเภอ ต่างจังหวัด

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการทำราวตากผ้าจากไม้ไผ่ การทำโต๊ะไม้ การทำชั้นวางของจากไม้ นายอยู่ ขวัญกลาง ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่บ้านเลขที่ 32/1 หมู่ที่ 5 บ้านด่านติง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ราวตากผ้าจากไม้ไผ่ การทำโต๊ะไม้ ชั้นวางของจากไม้ ของนายอยู่ ขวัญกลาง

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 32/1 หมู่ที่ 5 บ้านด่านติง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 3 กิโลเมตร เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์

6. การทอเสื่อ

การสานเครื่องมือ เครื่องใช้ การฝีมือ ศิลปหัตถกรรม มีค่อนข้างหลากหลาย ในเขตตำบลจันอัด ขอยกตัวอย่างมาให้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

๑.6. นางดวน พรหมมี ตั้งอยู่เลขที่ 58 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นางดวน พรหมมี ได้ฝึกหัดการทอเสื่อ จากมารดา และญาติๆ และได้ทำการทอเสื่อนี้ เป็นงานอดิเรกยามว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นรายได้เสริม การทอเสื่อเป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะและฝีมือ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพราะงานการทอเสื่อต้องใช้สมาธิสูง ใช้ความอดทน ในการทอ เริ่มตั้งแต่การหาต้นกก ที่มีขนาดพอดี เหมาะสม สวย ลำต้นกกที่ดีควรตรง ไม่อ่อนไป แกวไป ไม่แห้งไป เพราะจะต้องมีการนำมาจักต้นกก การต้มย้อมสี ฯลฯ

การทอเสื่อที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย สะดวก ราคาไม่แพง ส่วนใหญ่ต้นกกมีในหมู่บ้านไม่ต้องซื้อหา แต่หากจะทำขายเป็นอาชีพอาจจะต้องมีการหาซื้อต้นกกจำนวนเยอะๆจากต่างหมู่บ้าน

หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ ด้านการทอเสื่ออก นางดวน พรหมมี ยินดีให้ความรู้ เชิญได้ที่ บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การสานส้อมไก่อ๊ ของนางดวน พรหมมี

ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 1 บ้านสำโรง ตำบลจันอัด อำเภอโนนสูง
จังหวัดนครราชสีมา

การเดินทาง ห่างจาก ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ประมาณ 3 กิโลเมตร
เดินทางสะดวกโดยรถยนต์ , รถจักรยานยนต์